Oide
Tacú leis an bhFoghlaim Ghairmiúil i measc Ceannairí Scoile agus Múinteoirí
Supporting the Professional Learning of School Leaders and Teachers

Seisiún 2:
Tacú le Meastóireacht Foinsí

CC BY NC

Fócas an tseisiúin

Scileanna anailíseacha a fhorbairt
le haghaidh taighde rathúil

Tacú le scoláirí breithiúnais
mheastóireachta a dhéanamh

Agallamh le Danielle Stephens

Oide

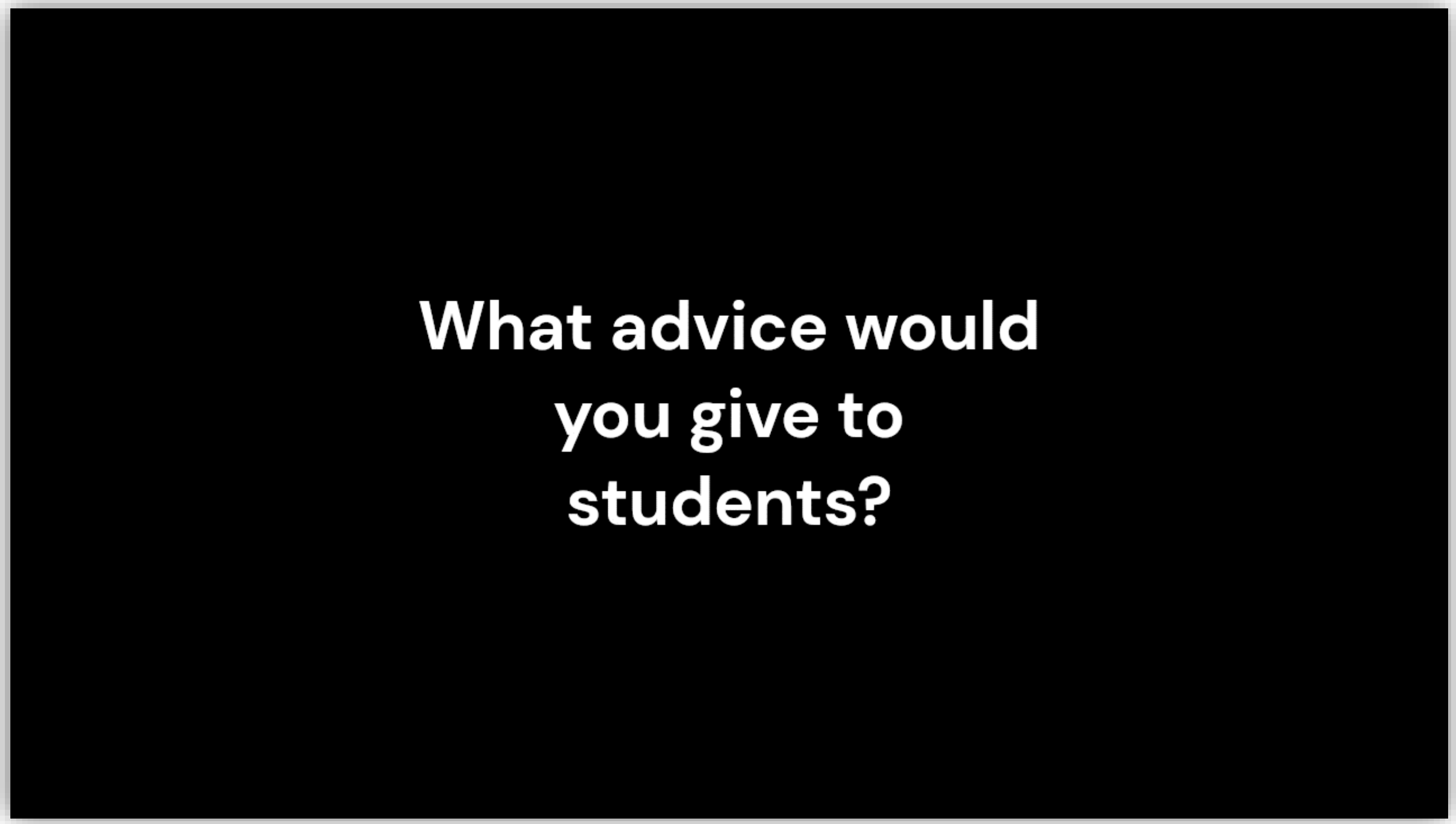

Is léiritheoir podchraolta leis an Guardian í Danielle Stephens agus d'oibrigh sí roimhe seo ar ailt a bhaineann le haisghairm an 8ú Leasú agus bás Savita Halappanavar.

Taighde fíorasach

Cad é atá ag teastáil chun go gcruthóidh scoláirí píosa taighde fíorasach?

An dtugann taighde fíorasach na breithiúnais stairiúla chéanna i gcónaí?

Ridley Scott: I didn't need historians to make my Napoleon epic

• EXCLUSIVE

The 85-year-old director of Alien and Gladiator is Britain's most outspoken film-maker. Just ask him about superheroes, politicians, critics or historians

The Sunday Times
12 Samhain 2023

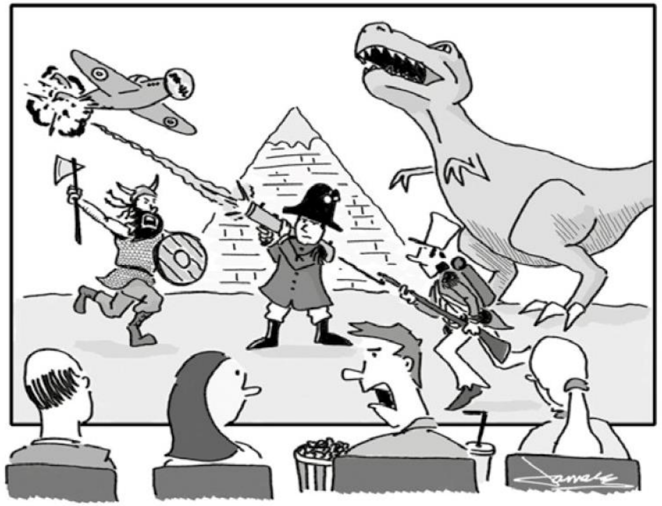

"How do you know it's historically inaccurate? You weren't there!"

Private Eye Magazine, 2023

Oide

Aiseolas

Peirspictíochtaí malartacha

Cad iad na dearcthaí nó na peirspictíochtaí a d'fhéadfaí a chur leis na foinsí seo chun an taighde a neartú atá dírithe ar an gcinneadh an buama adamhach a scaoileadh?

An próiseas taighde a thaispeáint

Oide

Is é atá i gceist le triantánú cuntais a lorg ó thrí dhearcadh nó níos mó.

Tugann sé deis freisin do scoláirí na hiarrachtaí atá déanta acu ina gcuid taighde a léiriú chun na fíricí a aithint agus a mbreithiúnais a chur le chéile.

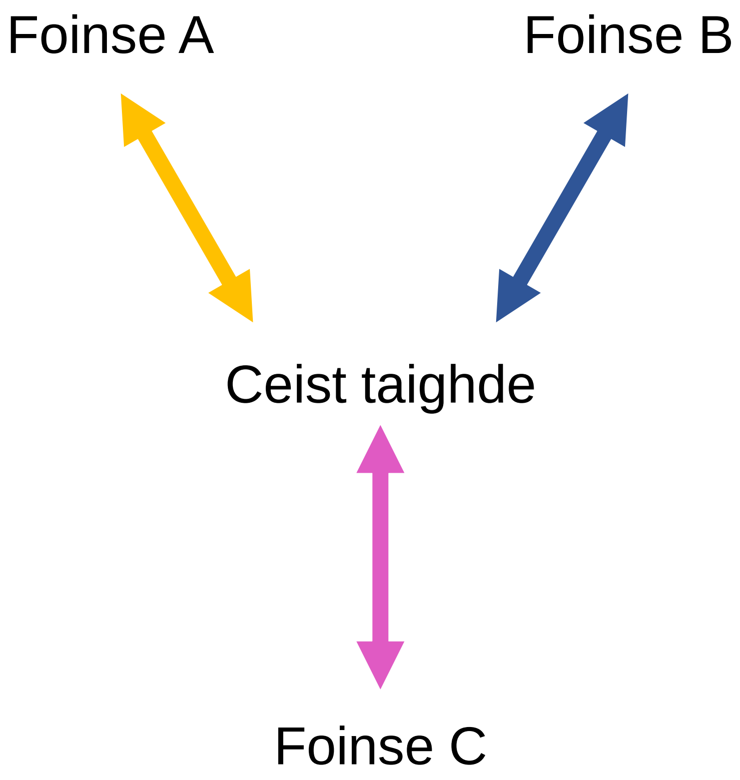

Tuarascáil mhíleata na Gearmáine ar Ionradh na gComhghuaillithe?

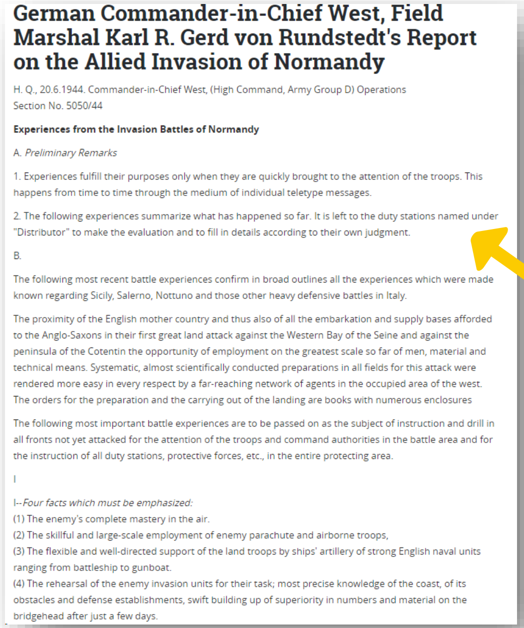

German Commander-in-Chief West, Field Marshal Karl R. Gerd von Rundstedt's Report on the Allied Invasion of Normandy

H. Q., 20.6.1944. Commander-in-Chief West, (High Command, Army Group D) Operations Section No. 5050/44

Experiences from the Invasion Battles of Normandy

A. *Preliminary Remarks*

1. Experiences fulfill their purposes only when they are quickly brought to the attention of the troops. This happens from time to time through the medium of individual teletype messages.

2. The following experiences summarize what has happened so far. It is left to the duty stations named under "Distributor" to make the evaluation and to fill in details according to their own judgment.

B.

The following most recent battle experiences confirm in broad outlines all the experiences which were made known regarding Sicily, Salerno, Nottuno and those other heavy defensive battles in Italy.

The proximity of the English mother country and thus also of all the embarkation and supply bases afforded to the Anglo-Saxons in their first great land attack against the Western Bay of the Seine and against the peninsula of the Cotentin the opportunity of employment on the greatest scale so far of men, material and technical means. Systematic, almost scientifically conducted preparations in all fields for this attack were rendered more easy in every respect by a far-reaching network of agents in the occupied area of the west. The orders for the preparation and the carrying out of the landing are books with numerous enclosures

The following most important battle experiences are to be passed on as the subject of instruction and drill in all fronts not yet attacked for the attention of the troops and command authorities in the battle area and for the instruction of all duty stations, protective forces, etc., in the entire protecting area.

I

I--*Four facts which must be emphasized:*
(1) The enemy's complete mastery in the air.
(2) The skillful and large-scale employment of enemy parachute and airborne troops,
(3) The flexible and well-directed support of the land troops by ships' artillery of strong English naval units ranging from battleship to gunboat.
(4) The rehearsal of the enemy invasion units for their task; most precise knowledge of the coast, of its obstacles and defense establishments, swift building up of superiority in numbers and material on the bridgehead after just a few days.

Foinse A:
Tuarascáil mhíleata na Gearmáine ar Ionradh na gComhghuaillithe

Cad é a chuir le rath Oibríocht Overlord na gComhghuaillithe?

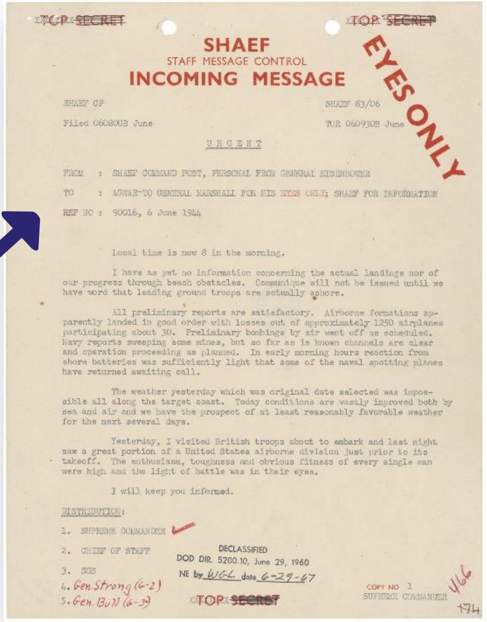

TOP SECRET TOP SECRET

SHAEF
STAFF MESSAGE CONTROL
INCOMING MESSAGE

EYES ONLY

SHAEF CP SHAEF 83/06

Filed 060800B June TOR 060930B June

URGENT

FROM : SHAEF COMMAND POST, PERSONAL FROM GENERAL EISENHOWER

TO : AGWAR TO GENERAL MARSHALL FOR HIS EYES ONLY; SHAEF FOR INFORMATION

REF NO : 90016, 6 June 1944

Local time is now 8 in the morning.

I have as yet no information concerning the actual landings nor of our progress through beach obstacles. Communique will not be issued until we have word that leading ground troops are actually ashore.

All preliminary reports are satisfactory. Airborne formations apparently landed in good order with losses out of approximately 1250 airplanes participating about 30. Preliminary bombings by air went off as scheduled. Navy reports sweeping some mines, but so far as is known channels are clear and operation proceeding as planned. In early morning hours reaction from shore batteries was sufficiently light that some of the naval spotting planes have returned awaiting call.

The weather yesterday which was original date selected was impossible all along the target coast. Today conditions are vastly improved both by sea and air and we have the prospect of at least reasonably favorable weather for the next several days.

Yesterday, I visited British troops about to embark and last night saw a great portion of a United States airborne division just prior to its takeoff. The enthusiasm, toughness and obvious fitness of every single man were high and the light of battle was in their eyes.

I will keep you informed.

DISTRIBUTION:

1. SUPREME COMMANDER
2. CHIEF OF STAFF
3. SGS
4. Gen. Strong (6-2)
5. Gen. Bull (6-3)

DECLASSIFIED
DOD DIR. 5200.10, June 29, 1960
NE by WGL date 6-29-67

TOP SECRET

COPY NO 1
SUPREME COMMANDER

466
174

Foinse B:
Teachtaireacht ó Eisenhower go dtí an Ginearál George Marshall go luath san ionradh

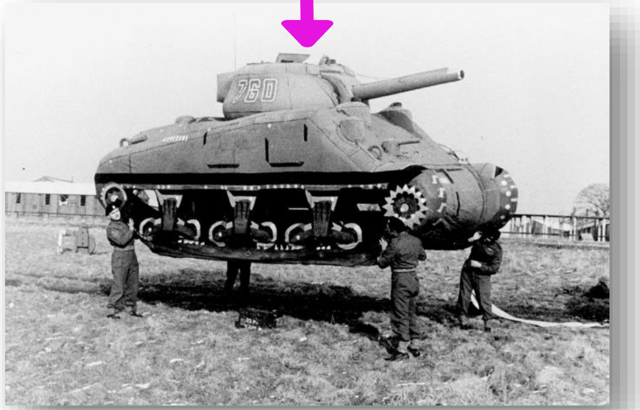

Foinse C:
Oibríocht Fortitude

Tacú leis an bhFoghlaim Ghairmiúil i measc Ceannairí Scoile agus Múinteoirí

Supporting the Professional Learning of School Leaders and Teachers

Conas a d'fhéadfadh na híomhánna seo tacú le breithniú na scoláirí ar bharántúlacht fhoinseach?

SURRENDER : FIRST PHOTOGRAPHS.

Patrick H. Pearse (shot), the " President of the Irish Republic," surrendering to th
military.

Peirspictíochtaí

Oide

Cliceáil chun breathnú

Síobhra Aiken

Staraí, léachtóir agus taighdeoir. Tá réimse leathan spéiseanna taighde aici: nuafhilíocht na Gaeilge; litríocht na Gaeilge sa bhfichiú haois; Athbheochan na Gaeilge i Meiriceá; an 'tráma' agus an imirce le linn réabhlóid na hÉireann; staidéir chomparáideacha idir cogadha cathartha na hÉireann agus cogadh cathartha na Spáinne.

Conas is féidir linn tacú le scoláirí agus iad ag déanamh meastóireachta ar fhoinsí stairiúla?

Oide

Oide

Treoir do Scoláirí agus iad ag obair le Foinsí

Cé – cé a rinne an fhoinse- an raibh tuairim acu nó an raibh siad claonta? An raibh siad féin rannpháirteach?	
Cén t-eolas a thugann an fhoinse? An é an scéal iomlán é? An bhfuil sé cruinn?	
Cén fáth – cén fáth a ndearnadh an fhoinse? An ndearnadh í chun tuairim ar leith a chur ina luí ar dhaoine?	
Cén uair – an ndearnadh í ag an am? An raibh an duine seo ann?	
Cén áit – cá ndearnadh an fhoinse? An raibh baint ag an duine leis an ócáid? An raibh tuairim acu?	
Sainaithin an fhoinse – an foinse phríomha nó thánaisteach í? Cé a scríobh í?	
Údar/ealaíontóir? - a gcreideamh, a náisiúntacht, a bpost srl. a chur san áireamh	
Cuir i gcomhthéacs é – cad iad na heachtraí a tharla nó a bhí ag tarlú nuair a cruthaíodh í seo? Cérbh é an lucht spéise a bhí i gceist?	

Foinsí a mheas

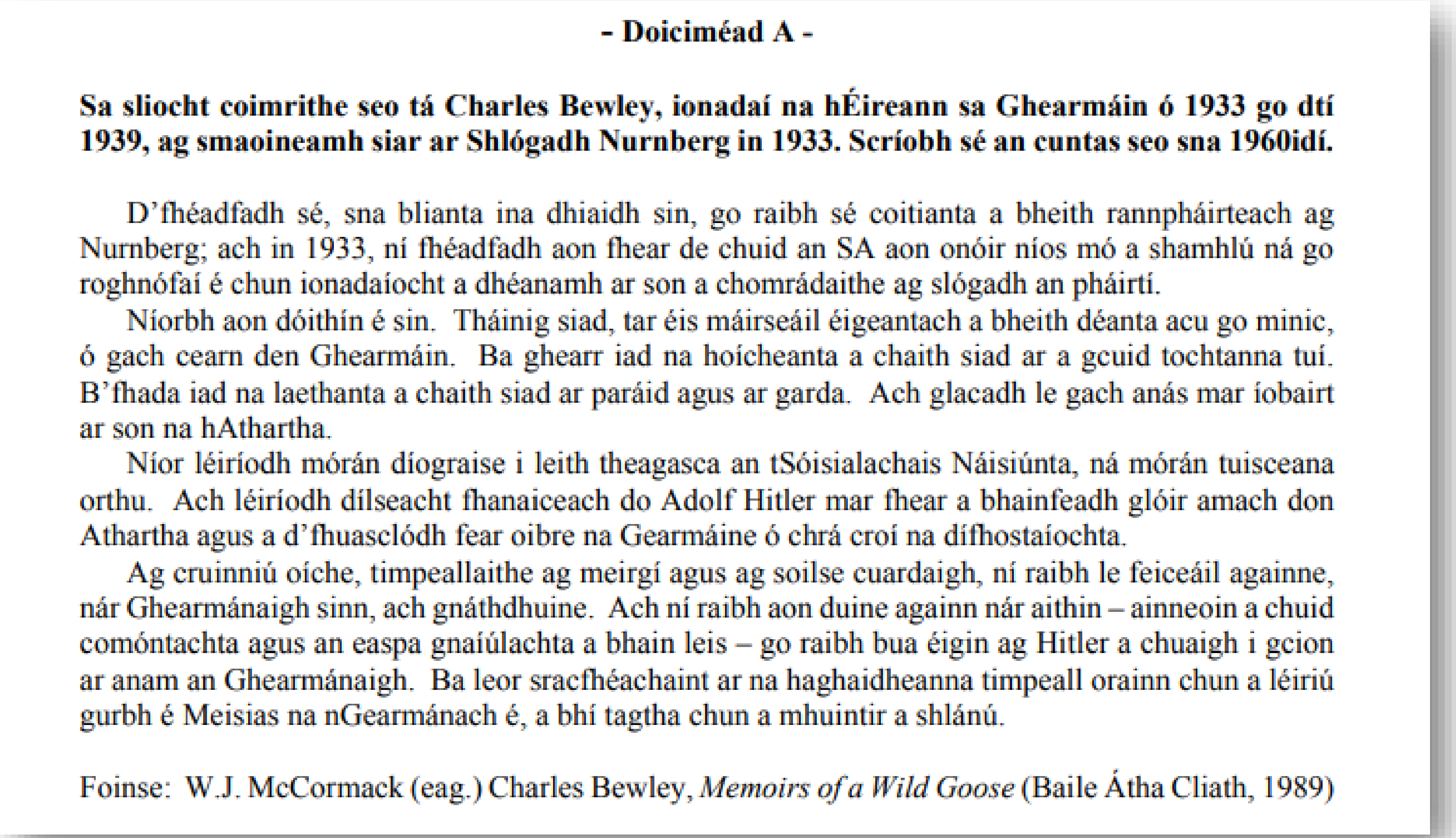

- Doiciméad A -

Sa sliocht coimrithe seo tá Charles Bewley, ionadaí na hÉireann sa Ghearmáin ó 1933 go dtí 1939, ag smaoineamh siar ar Shlógadh Nurnberg in 1933. Scríobh sé an cuntas seo sna 1960idí.

D'fhéadfadh sé, sna blianta ina dhiaidh sin, go raibh sé coitianta a bheith rannpháirteach ag Nurnberg; ach in 1933, ní fhéadfadh aon fhear de chuid an SA aon onóir níos mó a shamhlú ná go roghnófaí é chun ionadaíocht a dhéanamh ar son a chomrádaithe ag slógadh an pháirtí.

Níorbh aon dóithín é sin. Tháinig siad, tar éis máirseáil éigeantach a bheith déanta acu go minic, ó gach cearn den Ghearmáin. Ba ghearr iad na hoícheanta a chaith siad ar a gcuid tochtanna tuí. B'fhada iad na laethanta a chaith siad ar paráid agus ar garda. Ach glacadh le gach anás mar íobairt ar son na hAthartha.

Níor léiríodh mórán díograise i leith theagasca an tSóisialachais Náisiúnta, ná mórán tuisceana orthu. Ach léiríodh dílseacht fhanaiceach do Adolf Hitler mar fhear a bhainfeadh glóir amach don Athartha agus a d'fhuasclódh fear oibre na Gearmáine ó chrá croí na dífhostaíochta.

Ag cruinniú oíche, timpeallaithe ag meirgí agus ag soilse cuardaigh, ní raibh le feiceáil againne, nár Ghearmánaigh sinn, ach gnáthdhuine. Ach ní raibh aon duine againn nár aithin – ainneoin a chuid comóntachta agus an easpa gnaíúlachta a bhain leis – go raibh bua éigin ag Hitler a chuaigh i gcion ar anam an Ghearmánaigh. Ba leor sracfhéachaint ar na haghaidheanna timpeall orainn chun a léiriú gurbh é Meisias na nGearmánach é, a bhí tagtha chun a mhuintir a shlánú.

Foinse: W.J. McCormack (eag.) Charles Bewley, *Memoirs of a Wild Goose* (Baile Átha Cliath, 1989)

An measfá gur foinse oibiachtúil é doiciméad A? Tabhair cúiseanna le do fhreagra, ag déanamh tagairt don doiciméad.

Coimisiún na Scrúduithe Stáit, Scrúdú na hArdteistiméireachta, 2016 Stair – Higher Ardleibhéal, ich. 3

Tascanna taighde grúpa

Oide

Cad iad na ceisteanna a ba mhaith leat a chur ar an údar nó ar na rannpháirtithe?

Cad é is féidir liom a fhoghlaim ó fhoinse scríofa eile?

Cad é is féidir liom a fhoghlaim ó fhoinse phictiúir?

Cúlra an údair/chruthaitheora

- Doiciméad A -

Sa sliocht coimrithe seo tá Charles Bewley, ionadaí na hÉireann sa Ghearmáin ó 1933 go dtí 1939, ag smaoineamh siar ar Shlógadh Nurnberg in 1933. Scríobh sé an cuntas seo sna 1960idí.

D'fhéadfadh sé, sna blianta ina dhiaidh sin, go raibh sé coitianta a bheith rannpháirteach ag Nurnberg; ach in 1933, ní fhéadfadh aon fhear de chuid an SA aon onóir níos mó a shamhlú ná go roghnófaí é chun ionadaíocht a dhéanamh ar son a chomrádaithe ag slógadh an pháirtí.

Níorbh aon dóithín é sin. Tháinig siad, tar éis máirseáil éigeantach a bheith déanta acu go minic, ó gach cearn den Ghearmáin. Ba ghearr iad na hoícheanta a chaith siad ar a gcuid tochtanna tuí. B'fhada iad na laethanta a chaith siad ar paráid agus ar garda. Ach glacadh le gach anás mar íobairt ar son na hAthartha.

Níor léiríodh mórán díograise i leith theagasca an tSóisialachais Náisiúnta, ná mórán tuisceana orthu. Ach léiríodh dílseacht fhanaiceach do Adolf Hitler mar fhear a bhainfeadh glóir amach don Athartha agus a d'fhuasclódh fear oibre na Gearmáine ó chrá croí na dífhostaíochta.

Ag cruinniú oíche, timpeallaithe ag meirgí agus ag soilse cuardaigh, ní raibh le feiceáil againne, nár Ghearmánaigh sinn, ach gnáthdhuine. Ach ní raibh aon duine againn nár aithin – ainneoin a chuid comóntachta agus an easpa gnaíúlachta a bhain leis – go raibh bua éigin ag Hitler a chuaigh i gcion ar anam an Ghearmánaigh. Ba leor sracfhéachaint ar na haghaidheanna timpeall orainn chun a léiriú gurbh é Meisias na nGearmánach é, a bhí tagtha chun a mhuintir a shlánú.

Foinse: W.J. McCormack (eag.) Charles Bewley, *Memoirs of a Wild Goose* (Baile Átha Cliath, 1989)

Cad é is féidir liom a fhoghlaim ó fhoinse fuaime?

Cad iad na ceisteanna atá agam faoi aon rud san fhoinse seo?

Cén ghné/gnéithe den imeacht seo a thugann deis le haghaidh tuilleadh taighde?

Cad iad na ceisteanna a ba mhaith liom a chur ar an údar nó ar na rannpháirtithe san fhoinse seo?

Feasacht stairiúil agus siombailí

Téarma	Sainmhíniú	Cár tháinig mé air	Comhchiallach	Úsáid é in abairt
Cartlann				
Claonadh				
Leabharliosta				
Beathaisnéis				
Croinic				
Cróineolaíocht				
Comhthéacs				
Sonraí				
Staraí				
Staireolaíocht				
Dialann				
Foinse phríomha / phríomhúil				
Bolscaireacht				
Athbhreithniúchas				
Foinse Thánaisteach				
Ceart vótála				
Foinse Threasach				
Cartlann				

Siombailí a Úsáidtear i gCartúin Pholaitiúla

Tíortha

- Cláirse
- Uncail
- Béar -
- Bulladó
- Dragún
- Marie
- Iolar du
- Iolar dé

Polaitíocht

- Bosca
- Scálaí
- Svaistic
- Svaistic
- Casúr
- Fasces
- Fasces
- Caipín
- Balla –
- Puipéa
- Clog na
- Slabhra
- Réalta

Dathanna

- Bán –
- Dearg
- Gorm –
- Buí – s
- Corcra
- Glas –

Siombailí a Úsáidtear i gCartúin Pholaitiúla

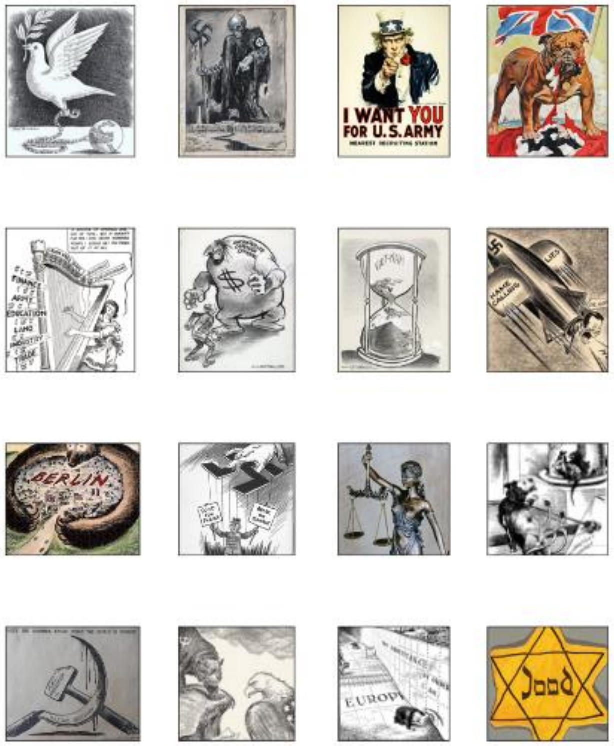

Peirspictíochtaí na scoláirí

Scoláirí ó Scoil na Toirbhearta De La Salle,
Muine Bheag,
Co. Cheatharlach

Cad iad na straitéisí a úsáideann tú chun tacú le scoláirí a gclaontachtaí féin a shárú?

Cá bhfeicimid claontacht ag teacht isteach?

Foghlaim chomhoibríoch

Oide

Trí staidéar a dhéanamh ar an Stair, feabhsaítear an cumas chun argóintí soiléire, ciallmhara a chur le chéile agus a chur in iúl ar chúrsaí a bhfuil tábhacht stairiúil leo, agus úsáid a bhaint as scileanna cosúil le **smaoineamh go criticiúil** agus **muid á dhéanamh sin**, **agus a bheith in ann oibriú i gcomhar le daoine eile** agus **na meáin dhigiteacha** a úsáid go héifeachtach.’

Stair na Sraithe Sóisearaí ich. 5

Oide

Teimpléad athbhreithnithe piaraí ineagarthóireachta

Athbhreithniú Piaraí	
Critéir Athbhreithnithe	Tuairimí
Soiléire na gcuspóirí taighde	
Tagairt d'fhoinsí	
Cáilíocht na bhfoinsí agus a ndearcthaí	
Cad iad na breithiúnais a chuirtear i láthair?	
Soiléireacht ghinearálta an chur i láthair / na haiste / an taispeántais	
Moltaí eile chun feabhas a chur ar an taighde	
Rud is féidir liom a chur i bhfeidhm ar mo chuid taighde féin	

‘Fiú má bhíonn nós ag taighdeoirí aonair a bheith i ngrá lena dteoiricí féin, dearadh an próiseas níos leithne athbhreithnithe piaraí agus an sceipteachas institiúidithe chun a chinntiú, sa deireadh, gurb iad na smaointe is fearr a bhíonn i réim.’

Chris Mooney, iriseoir a bhuaigh Duais Pulitzer leis an Washington Post

Ag baint úsáid as na cartlanna

Oide

An Ceannfort Daniel Ayiotis,
Oifigeach i gCeannas na Cartlainne Míleata, Dún Chathail Bhrugha,
Ráth Maonais, Baile Átha Cliath 6

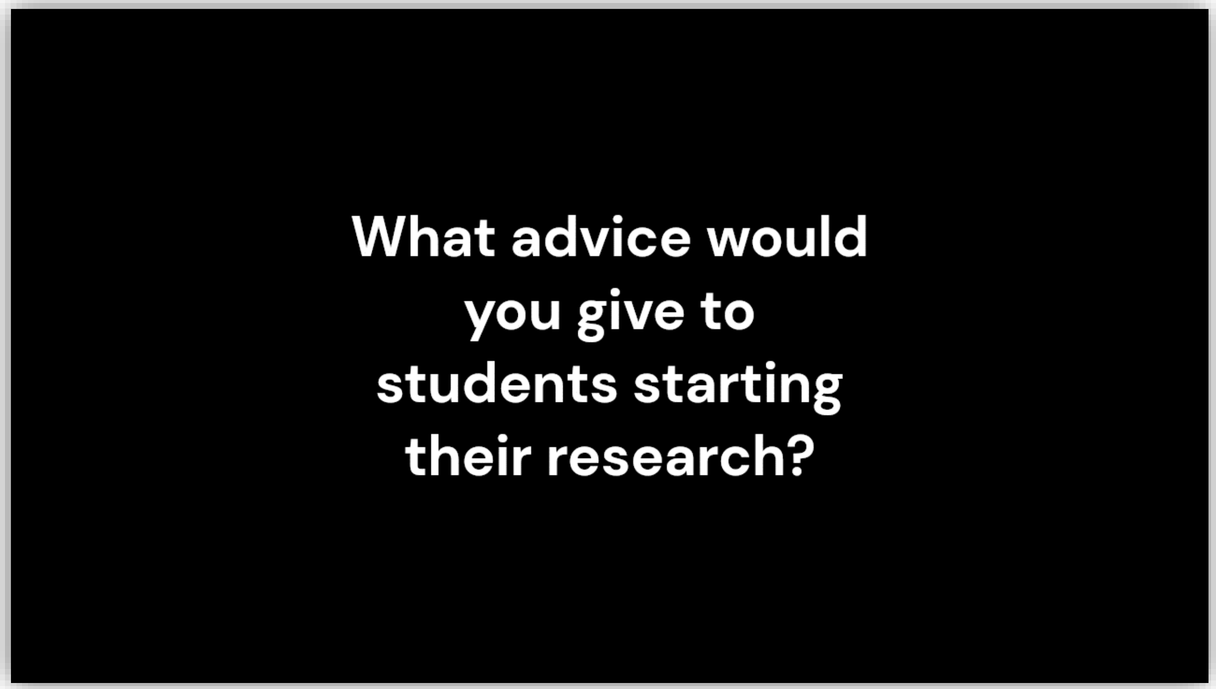

Cén chomhairle a thugann tú do Comhairle scoláirí nuair atá siad ag tosú ar a gcuid taighde?

An Chartlann Mhíleata

Conas a d'fhéadfá tacú le do scoláirí dul i ngleic leis sin agus le cartlanna eile ar líne?

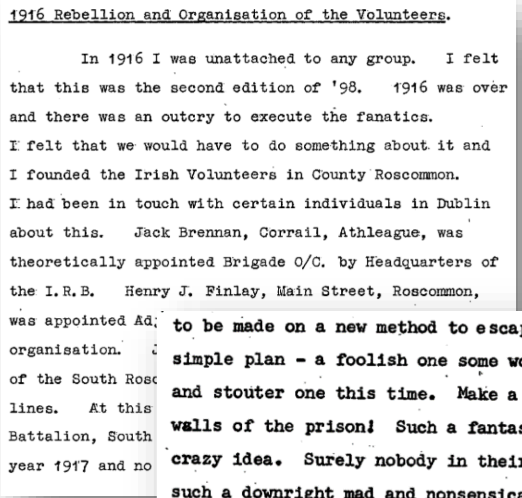
1916 Rebellion and Organisation of the Volunteers.

In 1916 I was unattached to any group. I felt that this was the second edition of '98. 1916 was over and there was an outcry to execute the fanatics. I felt that we would have to do something about it and I founded the Irish Volunteers in County Roscommon. I had been in touch with certain individuals in Dublin about this. Jack Brennan, Corrail, Athleague, was theoretically appointed Brigade O/C. by Headquarters of the I.R.B. Henry J. Finlay, Main Street, Roscommon, was appointed Ad... organisation. ... of the South Rosc... lines. At this ... Battalion, South ... year 1917 and no ...

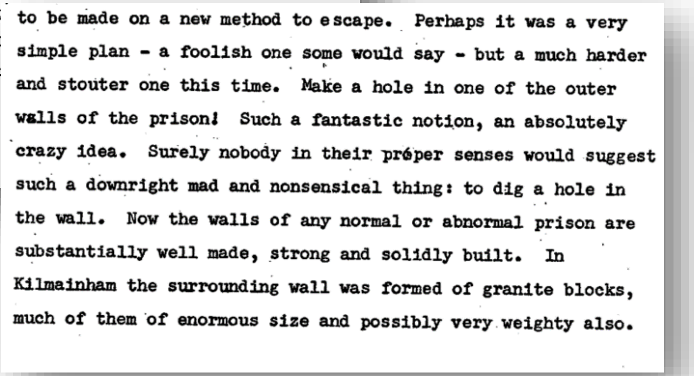
to be made on a new method to escape. Perhaps it was a very simple plan - a foolish one some would say - but a much harder and stouter one this time. Make a hole in one of the outer walls of the prison! Such a fantastic notion, an absolutely crazy idea. Surely nobody in their proper senses would suggest such a downright mad and nonsensical thing: to dig a hole in the wall. Now the walls of any normal or abnormal prison are substantially well made, strong and solidly built. In Kilmainham the surrounding wall was formed of granite blocks, much of them of enormous size and possibly very weighty also.

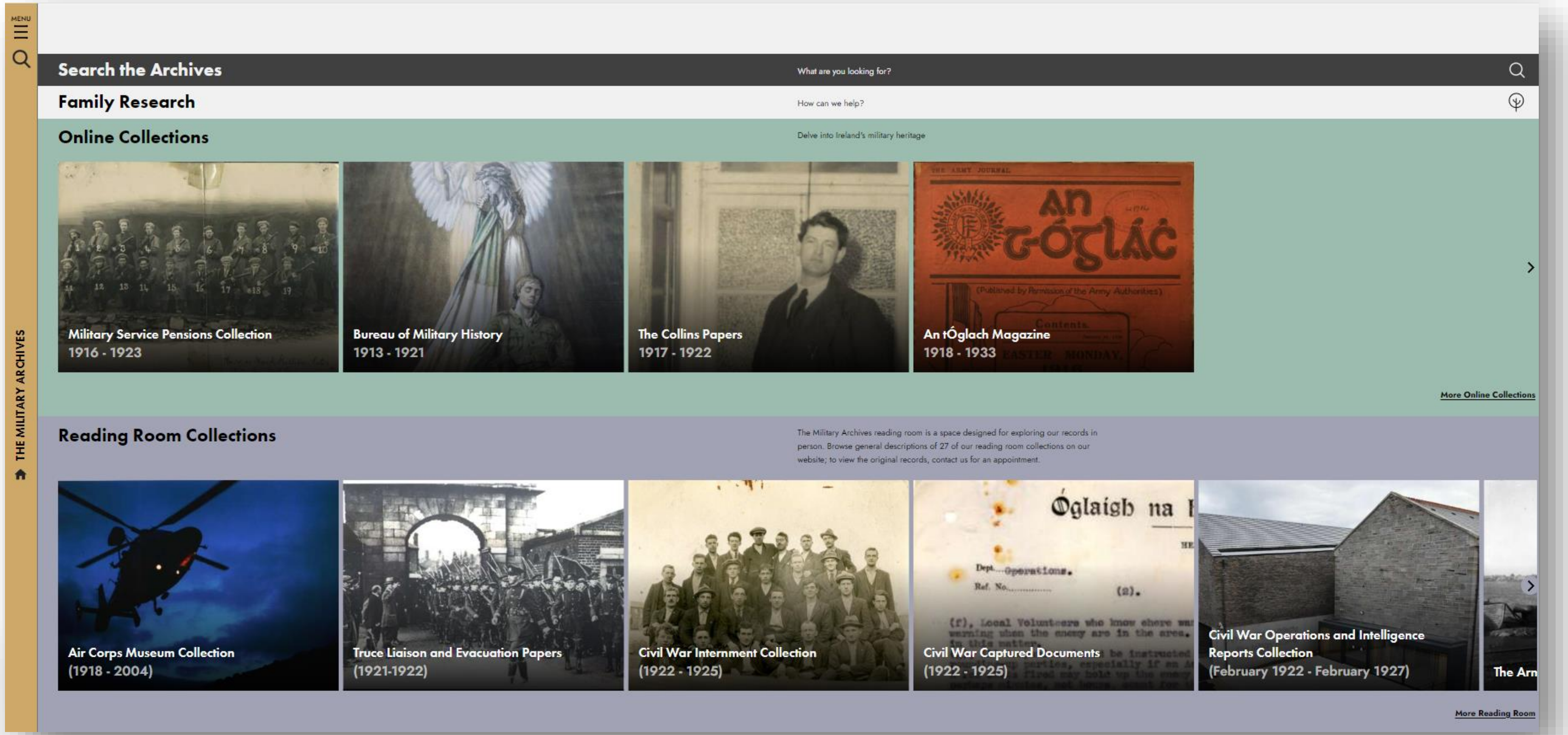

Smaointeoireacht chriticiúil

- Foinsí príomhúla agus tánaisteacha a úsáid
- Fiosrú stairiúil a spreagadh
- Comhbhá stairiúil a chothú
- Foghlaim chomhoibríoch a úsáid
- Ceisteanna a chur
- Peirspictíochtaí a aithint
- Tuairimí a aithint

Oide

Breithiúnais a Dhéanamh

1. Bain úsáid as na scileanna anailíse seo		2. Chun údar a thabhairt leis na scileanna meastóireachta sin
Eolas: Cad é brí fhollasach/intuigthe na foinse seo? Conas a chomhdhearbhaíonn / a bhréagnaíonn an fhoinse seo an fhaisnéis ó fhoinse eile?		**Úsáideacht** Cé chomh hábhartha is atá an fhoinse seo don topaic a bhfuil tú ag déanamh staidéir uirthi?
Bunús: Cé a chruthaigh an fhoinse? Cén cineál foinse agus cén sórt foinse í?		
Peirspictíocht: Cén dearcadh ar cruthaíodh an fhoinse seo uaidh?		**Iontaofacht** Cé chomh hiontaofa is atá an fhoinse?
Comhthéacs: Cén uair a cruthaíodh an fhoinse? Cad iad na himeachtaí stairiúla a tharla ag an am seo atá tábhachtach i dtaca le cruthú na foinse seo?		
Lucht Spéise: Cérbh é an lucht spéise ar a raibh an fhoinse dírithe?		
Bunchúis: Cad chuige a ndearnadh an fhoinse seo?		
3. Chun do bhreithiúnas a dhéanamh...		

Oide

Tacú leis an bhFoghlaim Ghairmiúil i measc Ceannairí Scoile agus Múinteoirí

Supporting the Professional Learning of School Leaders and Teachers

Oide

Ag Obair le Foinsí

Formáid	Cuspóir:
Foinse (a) Foinse (b) Foinse (c)	Foinse (a) Foinse (b) Foinse (c)
Usáideacht: Foinse (a) Foinse (b) Foinse (c)	**Srian:** Foinse (a) Foinse (b) Foinse (c)
Ó na foinsí a tugadh, sainaithin foinse amháin a bheadh an-luachmhar do do cheist taighde agus cén fáth?	

Treoracha gníomhaíochta

1. Léigh an cheist
2. Léigh na foinsí ina n-aonar (tá bunchóipeanna ar thaobh amháin agus na tras-scríbhinní ar an taobh eile)
3. Mar ghrúpa déanaigí cinneadh ar úsáideacht agus ar shrianta gach foinse i ndáil leis an gceist ag bhur mbord
4. Ainmnígí duine amháin chun an t-aiseolas a dhoiciméadú ar an mbileog Ag Obair le Foinsí agus duine amháin chun aiseolas a thabhairt don seomra
5. Mar ghrúpa, déanaigí cinneadh cé acu ceann de na foinsí ar fhéach sibh orthu is luachmhaire do bhur gceist taighde agus mínígí cén fáth

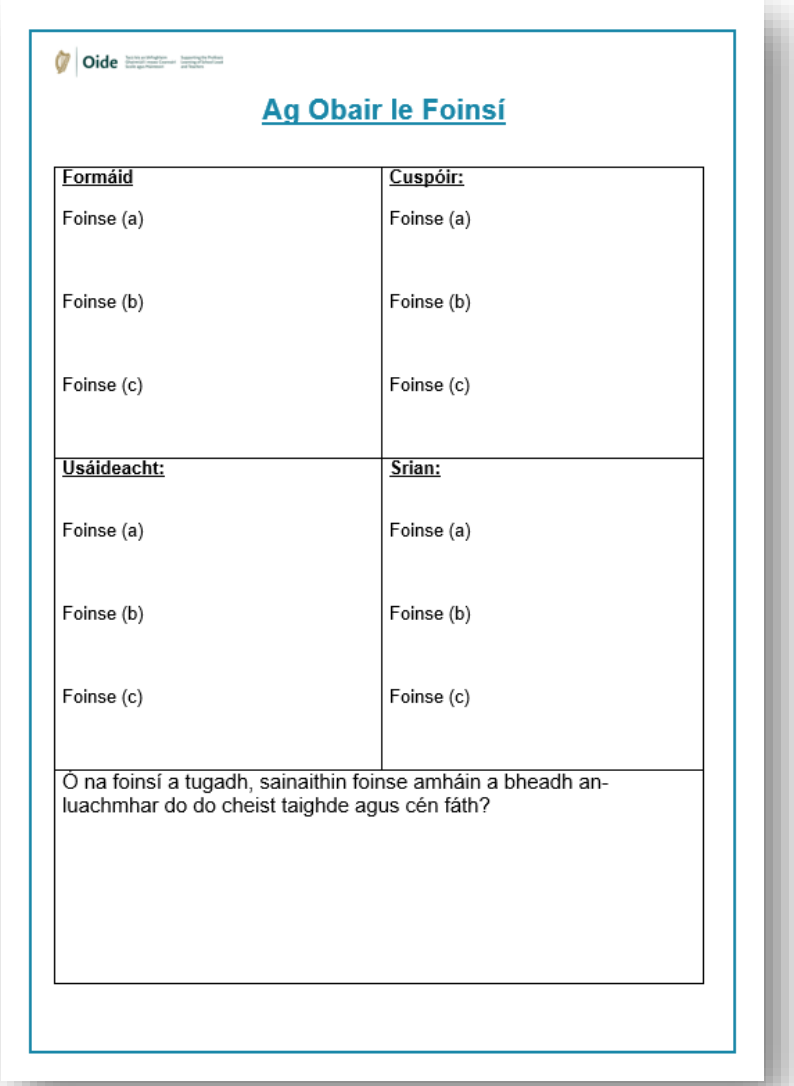
Oide

Ag Obair le Foinsí

Formáid	Cuspóir:
Foinse (a)	Foinse (a)
Foinse (b)	Foinse (b)
Foinse (c)	Foinse (c)
Úsáideacht:	**Srian:**
Foinse (a)	Foinse (a)
Foinse (b)	Foinse (b)
Foinse (c)	Foinse (c)
Ó na foinsí a tugadh, sainaithin foinse amháin a bheadh an-luachmhar do do cheist taighde agus cén fáth?	

Tacú leis an bhFoghlaim Ghairmiúil i measc Ceannairí Scoile agus Múinteoirí

Supporting the Professional Learning of School Leaders and Teachers

Aiseolas

Oide

Tacú leis an bhFoghlaim Ghairmiúil i measc Ceannairí Scoile agus Múinteoirí

Supporting the Professional Learning of School Leaders and Teachers

Saoradh Pháras, 25 Lúnasa, 1944

Oide

1. Tar éis shaoradh Pháras, cad iad na spriocanna a bhí ag ceannairí na Fraince?

2. Cén chaoi ar chuir dearcthaí coilíneacha na Fraince bonn eolais faoi léiriú Shaoradh Pháras sna meáin?

Buamáil na Trá Thuaidh, 31 Bealtaine, 1941

Oide

1. Cén tionchar a bhí ag buamáil na Trá Thuaidh ar an 31 Bealtaine 1941 ar mhuintir Bhaile Átha Cliath?
2. Cén fáth ar bhuamáil an Luftwaffe an Trá Thuaidh ar an 31 Bealtaine 1941?
3. Cén freagra a thug rialtas na hÉireann ar bhuamáil na Gearmáine ar an Trá Thuaidh?

Lón